

Het nut van data over kabels en leidingen bij het datagedreven en integrale benadering van stedelijke programmering en projecten in de openbare ruimte

City deal openbare ruimte

6 oktober 2023

Deze korte notitie beschrijft hoe data over kabels en leidingen beter benut kan worden voor verschillende doeleinden, zoals stedelijke programmering. De notitie bestaat uit vier secties, namelijk: (1) wanneer data over kabels en leidingen nodig is, (2) welke data in de huidige situatie beschikbaar is, (3) welke databehoeftes er zijn en (4) welke adviesvraag er is. Deze notitie is een concrete uitwerking van het position paper 'Datagedreven Werken vraagt om Regelgeving Delen en Verzamelen Data' (product van de City Deal Openbare Ruimte).

1. Waar hebben we data over kabels en leidingen voor nodig?

Er is vanuit verschillende processen behoefte aan het gebruik van data over kabels en leidingen dan wel ondergrondse netwerken. De huidige wet- en regelgeving onderkent dat grondroerders (o.a.) deze data nodig hebben om graafschade te voorkomen. Dit is ingevuld via de KLIC registratie. Er zijn echter nog een aantal andere situaties waarin deze informatie nuttig en nodig is:

- Ten eerste is informatie over kabels en leidingen nodig voor de definitie en uitwerking (ontwerp) van projecten in de openbare ruimte, specifiek daar waar de ondergrond ook een rol speelt. Inzicht in waar kabels en leidingen liggen is nodig om te bepalen hoe projecten exact uitgevoerd moeten worden.
- Ten tweede is deze data nodig voor stedelijke programmering. Stedelijke programmering wordt hier gedefinieerd als het plannen en prioriteren van initiatieven en projecten in de openbare ruimte. Inzicht in de ondergrond en de bijbehorende knelpunten is nodig om de juiste projecten te prioriteren en om koppelkansen (welke projecten kunnen goed samen worden uitgevoerd?) te benutten. Het benutten van koppelkansen is essentieel om integraal te programmeren en optimaal gebruik te maken van de openbare ruimte.
- Ten derde zijn er specifieke opgaven waarbij er inzicht nodig is in de ondergrond, waaronder kabels en leidingen. Zo vraagt de energietransitie om het aanleggen van warmtenetten in de ondergrond. Dit moet passen in de ondergrond en naast kabels en leidingen.
- Als laatste kan inzicht in kabels en leidingen nodig zijn voor beleidsvorming, (ruimtelijke) planning en inrichting van de openbare ruimte. We hebben te maken met meerdere ruimtelijke en transitie opgaven, zoals de warmte- en energietransitie, klimaatadaptatie, het vergroten van biodiversiteit en woningbouw. Dit vindt plaats naast vervangingsopgaven van de ondergrondse infrastructuur. Door alle deze opgaven wordt een claim gedaan op de schaarse ruimte van de ondergrond. Informatie over bestaande ondergrondse infrastructuur is bij essentiële input bij het ruimtelijke planning en inrichtingsproces.

Dit is geen uitputtend overzicht: er zijn nog meer momenten waarop data over kabels en leidingen nuttig kan zijn, bijvoorbeeld bij vergunningaanvraag en -verlening.

2. Wat is de huidige situatie als het gaat om het gebruik van data over kabels en leidingen?

In de huidige situatie is er data over kabels en leidingen beschikbaar via het KLIC informatiesysteem van het Kadaster. In deze dataset is indicatief vastgelegd welke kabels en leidingen op welke plek liggen. De grondslag voor deze dataverzameling (en het delen daarvan via meldingen) is de Wet

informatie-uitwisseling bovengrondse en ondergrondse netten en netwerken (Wibon), bedoeld om graafschade te voorkomen. Onder de Wibon kunnen grondroerders of bestuursorganen (oriënterende) meldingen doen over werkzaamheden en zo informatie krijgen over de kabels en leidingen in de ondergrond. De Wibon en het KLIC systeem dwingt een werkwijze af waarbij er meldingen worden gedaan voor specifieke locaties om daar informatie over te ontvangen. Het gaat volgens de Wibon om informatie over:

- de liggingsgegevens;
- de relevante eigenschappen van het net;
- voorzorgsmaatregelen bij een net met gevaarlijke inhoud; en
- contactgegevens van de netbeheerder.

In de praktijk doen gemeenten regelmatig periodieke bulk-oriëntatiemeldingen om de hierboven genoemde informatie te ontvangen voor het hele gemeentelijk grondgebied om vervolgens deze te gebruiken voor diverse van de hierboven genoemde doeleinden. Informatiekundig is dit een suboptimale werkwijze omdat de opgehaalde informatie verouderd van het moment van de (bulk-)melding en de KLIC data hier niet per se voor bedoeld is (namelijk alleen ter voorkoming van graafschade). Waarschijnlijk is er ook sprake van onnodige administratieve lasten door deze werkwijze. Daarnaast zijn er technisch gezien betere oplossingen in te richten. Wel is er onder de huidige wetgeving mogelijk sprake van oneigenlijk en onrechtmatig gebruik van deze gegevens en het KLIC systeem.

Gemeenten (en andere partijen) verrijken de informatie die met bulk-meldingen is verkregen ook vaak: ze voegen (technische) informatie toe zoals diepteligging. Ook hebben sommige gemeenten eigen registraties naast de KLIC data. De werkwijze én informatiekundige dialecten verschillen tussen gemeenten. Dit levert problemen op omdat er sprake is van een meer-op-meer relatie tussen netbeheerders, gemeenten en uitvoerders/ingenieursbureaus.

3. Welke databehoeftes zijn er?

Het staat echter als een paal boven water dat de onder (1) genoemde toepassingen van data over kabels en leidingen van belang zijn en noodzakelijk zijn voor gemeenten en andere overheden. Gemeenten hebben dus een behoefte om data over kabels en leidingen zoals deze nu is vastgelegd in de KLIC registratie te gebruiken, anders dan alleen ter voorkoming van graafschade. De databehoeftes speelt niet alleen bij gemeenten maar bij alle partijen die bij bodem en ondergrond betrokken zijn, zoals de nutsbedrijven c.q. netbeheerders en uitvoerende partijen (aannemers en adviesbureaus).

Naast het gebruiken van de bestaande data is er ook een behoefte om meer informatie over de ondergrond en kabels en leidingen te hebben. Het gaat bijvoorbeeld over:

- Diepteligging en dimensies
- Netwerkrelaties
- Het materialenpaspoort van kabels en leidingen (kwaliteit, levensduur, etc).
- Beleidsvoornemens, vervangingsplannen of ontwerpen van netbeheerders.

4. Wat is de adviesvraag?

De eerste vraag is welke ruimte de Wibon biedt voor het gebiedsdekkend gebruik van data over kabels en leidingen uit de KLIC registratie door gemeenten voor bijvoorbeeld toets-, ontwerp- en programmeringsprocessen.

Daarnaast is er een andere databehoeftte dan waarin nu wordt voorzien door KLIC en Wibon. Het belang van deze behoefte wordt breed onderschreven door de CDOR en deelnemende gemeenten, bijvoorbeeld in het eerder genoemde programmeringsproces. Welke mogelijkheden zijn er om:

1. KLIC data anders te ontsluiten zodat het actueler, eenvoudiger en met minder administratieve lasten beschikbaar wordt gesteld aan gemeenten c.q. andere overheden.
2. Meer data over kabels en leidingen van netbeheerders te ontsluiten richting gemeenten.